GAZETA
Wielkiego Xięstwa
POZNAŃSKIEGO.

Nakładem Drukarni Nadwornéj *W. Dekera i Spółki.* — Redaktor: *A. Wannowski.*

№ 169. W Piątek dnia 23. Lipca. **1841.**

Wiadomości zagraniczne.

Francya.

Z Paryża, dnia 13. Lipca.

W piśmie jedném z Algieru umieszczono następujące uwagi o ostatnich przedsięwzięciach Generała Bugeauda: »W depeszy telegraficznéj znajduje się zdanie, które nas mocno zadziwiło: »Sprawy nasze pomyślny biorą obrot, ale żadne pokolenie władzy naszéj uznać nie chciało? Gdzież więc są wypadki wyprawy? Czy wiecie, dla czego się pokolenia nie poddają? Ponieważeście lotem błyskawicy przez nie przebiegli i natychmiast znowu do swych zakładów powrócili; ponieważeście pokolenia, które raz padły na myśl poddania się, bez opieki zostawili i ponieważ je Abdel Kader wytępił. Utworzcie wielkie punkta środkowe za pociągniętą przez was linią dla utrzymania Emira na wodzy, a wszyscy Arabowie między tą linią, a brzegiem morskim poddadzą się, jeżeli zaś linią pociągniecie a bronić jéj nie będziecie, nie liczcie na żadne poddanie się; Francya bowiem w oczach krajowców utraciła swoję powagę i wielkich trzeba z naszéj strony natężeń, abyśmy znowu wpływ nasz przywrócić mogli.«

Podług Temps na Radzie ministeryalnéj wczoraj na zamku odbytéj postanowiono, aby w skutek otrzymanych depesz i zważywszy na położenie spraw w Anglii i na Wschodzie protokół konferencyi Londyńskiéj ze strony Francyi niezwłócznie podpisano. Temps wyraża, że podpisanie to témi dniami nastąpi; Austrya i Prussy wielką temu przypisują wartość. — Kuryer francuzki głosi wprawdzie, że P. de Bourquenay odebrał rozkaz podpisania protokółu konferencyi, że wszelako Lord Palmerston (zdaniem powszechném) w uporze swym wytrwa i rzecz całą zniweczy. (Porównaj artykuł Anglia.)

Czytamy w Messager: «Stósownie do ostatnich telegraficznych depesz, które rządu doszły, w Tuluzie nie przyszło więcéj do rozruchów. Co do wypadków dni poprzedzających, nie miały one bynajmniéj tak groźnéj dążności, jaką im umyślnie radykalny dziennik „l'Emancipation« przypisuje. Taż sama gazeta z dnia 9. m. b. donosi o zaburzeniach, które w Montauban zajść miały. Ale i to wierutném kłamstwem.«

Anglia.

Z Londynu, dnia 10. Lipca.

Ostatnie gazety indyjskie wspominają o szczególnym rodzaju samobójstwa. Kapitan Hamilton Cok z Kalkutty wstąpił w nader poufałe związki z jedną tameczną aktorką a ponieważ żona jego i dzieci wkrótce z Anglii do Indyi przybyć miały, Kapitan, małżonek

i ojciec, d. 29. Kwietnia powróciwszy z teatru zastrzelił się. Jak wiadomo, podług praw angielskich przy każdym nie naturalną drogą choroby zdarzonym przypadku śmierci tak nazwane Coroner-Jury — Sąd oglądania trupa się zgromadza i aby drogą ludzkości surowego wyroku: Felo de se (zbrodniarz na własném życiu) uniknąć, wyrok zazwyczaj zapada: czyn ten spełniony w temporary insanity or excitement t. j. w chwilowém szaleństwie albo wzburzeniu. Wyroku tego Kapitan Cok uniknąć chciał i dla tego w liście, który obok trupa jego znaleziono i który miał napis: «Do Koronera i Sędziów przy badaniu zwłok moich« jak najdokładniéj dowodził, że samobójstwa przy zupełnym rozumie i po dokładném rzeczy rozważaniu się dopuścił. W końcu żądał jak najprostszego i najtańszego po grzebu, uważając, że zewnątrz smętarza równie swobodnie (comfortable) spoczywać będzie, jak na smętarzu. W drugim liście do lekarza swego Dr. Goodeve wyraził, iż bardzo prosi, żeby niesprawiedliwego wyroku w «momentalném szaleństwie« nie dano, aby dzieci jego na tém nie cierpieli, ponieważ szaleństwo za dziedziczną uchodzi chorobę. Tak go zawsze zgrozą przejmowało, co w pewnéj grubéj księdze czytał: Za grzechy ojców ręka boska dzieci nawiedzać będzie. — List ten kończył się temi słowy: Mój kochany Goodeve! Ciało moje zupełnie roztrzaskałem, pochowajcie mię więc spokojnie, nie rozrzynając trupa. Jest to dziwném zjawiskiem, że się tak brzydzę myślą tą o sekcyi. Ponieważ pistolet dopełnił swéj powinności, oszczędzajcie pracy nożowi.« Sąd spełnił wolę zmarłego i po krótkich obradach większością 12 głosów przeciw 1 wyrzekł: Felo de se.

Z dnia 13. Lipca.

Wypadek wyborów aż do téj chwili, tak jest pomyślny dla Torysów, że Ministrowie już wszelką stracili nadzieję, żeby dłużéj jeszcze u steru zarządów ostać się mogli. Nawet ministeryalna Morning-Chronicle wyznaje, że Torysowie dotychczas przy 594 wyborach 80 głosów większości uzyskali, kiedy 337 Torysów a 257 Liberalnych obrano. Reszta wyborów, z których 13 na Anglię, 43 na Irlandyę i 8 na Szkocyę przypada, nie może większości téj tak uszczuplić, żeby poniżéj 60 głosów stanęła; a takiéj tylko większości potrzebują zdaniem Standarda Torysowie, aby na czele rządów stanąć. Morning-Chronicle wyznaje też szczérze klęskę stronnictwa ministeryalnego, usiłuje jednak tém się pocieszać, że Torysowie mimo zwycięstwo, jakie teraz przy wyborach odnoszą, jednak trudne mieć będą stanowisko, kiedy odtąd na zupełnie inném polu walka się rozpocznie; dotychczas bowiem walczyli tylko o utrzymanie i popieranie swego interessu stronniczego, ale odtąd o to chodzić będzie, aby zasady swe przeparli i ludowi je uczynili miłemi. Wszakże zasady te nie różnią się od systemu monopoliów, zastępcami którego Torysowie na ostatnim parlamencie być się okazali, dla tego zwycięztwo Torysów nie może być długotrwałém, bo wstręt od systemu monopoliów głęboko w narodzie wkorzeniony. Jakoż po miastach Anglii istotnie antimonopoliści zwycięztwo odnieśli, bo z liczby 340 obranych tu członków jest 165 Konserwatystów a 175 Whigów; podobnie Liberalni dotychczas w Szkocyi i Irlandyi większość mają, kiedy podług Times w Szkocyi 20 Konserwatystów i 26 Liberalnych, a w Irlandyi 28 Konserwatystów i 32 Liberalnych obrano, ale angielskie wybory po hrabstwach przeważyły o wiele tę szczupłą większość, kiedy w Anglii po miastach i hrabstwach 287 Konserwatystów a tylko 194 Liberalnych obrano.

Jedną z najznakomitszych klęsk, doznanych przez Ministrów, jest wypadek w Dublinie, gdzie Kandydaci stronnictwa liberalnego, O'Connell i Hutton, Torysom West i Grogan uledz musieli. Zaraz po ukończeniu tego wyboru z d. 13. napisał O'Connel list do obiorców Dublińskich, w którym powiada: »Nieprzyjaciele Irlandyi tryumfowali, ale nie traćcie serca, moi przyjaciele; wasi i waszéj świętéj religii nieprzyjaciele zostaną z swych przywłaszczonych miejsc w parlamencie wypędzeni. Irlandya nie może bez mojéj obecności w parlamencie w tak ważnéj chwili ani na chwilę się obejść.« O'Connel kazał się potém w hrabstwie Meath obrać. W Belfaście, inném irlandzkiém mieście, liberalny Lord Belfast Torysowi, Panu Tennentowi, miejsca ustąpić musiał. Inna ważna strata dla Ministrów nastąpiła w zachodniéj części Yorkshire, gdzie Panowie Stuart Wortley, z 13,165 głosami i Denison, z 12,780 głosami, nad ministeryalnymi Kandydatami, Lordem Miltonem z 12,080 i Lordem Morpethem, z 12,031 głosami, zwycięztwo odnieśli, chociaż pierwszy z dwoch ostatnich przez wpływ swojéj w hrabstwie tém bardzo bogatéj rodziny znacznie był posilkowany. W swéj mowie pożegnawczéj do obiorców wynurzył Lord Milton, syn Hrabi Fitzwilliama, szczególniejsze swe przekonanie, iż trwałość tryumfu Torysów tylko bardzo krótko potrwać może; trzeba się będzie na nowe przygotować podatki i w skutek oczekiwania zwalenia nowych praw o ubogich, na żywienie znacznéj liczby ubogich. Potém także Torysowie zmu-

szeni będą rządzić Irlandyą berłem żelaznem, a już ta konieczność zwalić ich musi, chociażby im wewnętrzne rozterki ich stronnictwa rychłego nie zgotowały upadku. Lord Morpeth, żegnając się w mowie swojéj z obiorcami w Yorkshire, które przez lat jedenaście i na pięciu parlamentach zastępował, wynurzył przekonanie, iż wniesione przez Ministrów środki, z powodu objętéj w nich konieczności, prędzéj czy późniéj drogę sobie utorują; oświadczył on zarazem, iż na teraz nie może się skłonić do starania się o zastępstwo innego miejsca obiorczego lub innego hrabstwa w parlamencie, oświadczenie, z którego chcą wnosić, że Ministrowie stale miejsca swoje opuścić postanowili. Także były Sekretarz Wojenny, Wicehrabia Howick, najstarszy syn Hrabiego Greja, przepadł w Northumberlandzie; w miejsce jego obrano Torysa, Pana Cresswella. Lord Wortley, Whig, głosujący wprawdzie przeciw ministeryalnym wnioskom o zmniejszenie cła od cukru, ale zarazem także przeciw wiadomym motywom Sir Roberta Peela, oświadczającym, że Ministeryum zaufanie Izby niższéj utraciło, obrany został w Lincolshire znaczną większością, ale Torysa, Pana Christophera za Kollegę otrzymał. W Północném Chestershire Pan E. J. Stanley, teraźniejszy płatnik wojenny, od Torysa, Pana Legha, zwyciężony.

Dawid Urquhart, znany przeciwnik Lorda Palmerstona, który jako radykalista w zagranicznéj polityce, często na korzyść Torysów pracował, wystąpił najpierw w Birminghamie, a gdy mu się nie poszczęściło, w Sheffieldzie, jako Kandydat parlamentowy. W ostatniem miejscu przyobiecał, że, jeżeli go obiorą, Lorda Palmerstona z powodu polityki wschodniéj o zbrodnię stanu oskarży; musiał on jednak dwom dawniejszym liberalnym Kandydatom miejsca ustąpić.

Globe powiada, że naczelnicy stronnictwa Konserwatystycznego w wszystkich swoich mowach do obiorców ani słówka nie wspomnieli, z czegoby naród mógł wnosić, w jaki sposób zamyślają trudnić się rządami państwa, jeżeliby się takowe istotnie w ich ręce dostały. Oświadczyli oni wprawdzie, że środki Whigów obalą albo odrzucą, nie wynurzając jednak swego zdania, czego naród słusznie oczekiwać powinien, jakie środki wnieść i jakiéj polityki trzymać się zamyślają.

Z dnia 14. Lipca.

Dzisiejsza Morning-Chronicle obejmuje następujące doniesienie: «Wczoraj po południu w wydziale spraw zewnętrznych pełnomocnicy Austryi, Francyi, Anglii, Pruss, Rossyi i Turcyi konwencyę dotyczącą cieśniny Dardanellów i Bosforu podpisali, która już od dawna była ułożona i parafowana, ale któréj podpisanie odkładano aż do chwili, w któréj przyjęcie fermanu sułtańskiego przez Mehmeda Alego wiadomém będzie. Podpisanie to kładzie koniec poróżnieniu między Francyą i czterma mocarstwami, powstałemu z różności zdania Francyi i owych 4ch mocarstw względem środków, za pomocą których ogólne, co do teoryi przez Francyę i cztery mocarstwa jednozgodnie przyjęte zasady miały być uskutecznione; tak tedy pokój europejski nową, pewną zyskał rękojmię. Ratyfikacye zostaną wymienione, skoro od resp. dworów nadejdą. Celem konwencyi jest, aby na wszystkie mocarstwa rozciągnąć ugodę, stósownie do 11go artykułu traktatu z r. 1809. między Turcyą i Anglią zachodzącą, według któréj Sultan oświadcza, że obie cieśniny dla okrętów wojennych wszystkich narodów zamknie, dopóki Turcya jest w stanie pokoju.

(*B. H.*) — Aż do dnia dzisiejszego zrana wiadomych jest 259 wyborów na korzyść liberalistów, a 345, na korzyść Torysów, a tak większość Torysów już 86 głosów wynosi. Teraz już tylko wyborów zaległych 54; chociażby więc te wszystkie na korzyść liberalistów wypadły, zawszeby Torysowskie Ministeryum miało jeszcze większość 32 głosów w nowym parlamencie.

Hiszpania.

Z Madrytu, dnia 1. Lipca.

Senat na posiedzeniu dnia onegdajszego dyskussyę nad pytaniem, ażali opieka nad Królową Izabellą i Infantką jéj siostrą jest opróżniona, za skończoną ogłosił. Powinnością teraz rządu, wezwać obie Izby do odbycia wspólnéj sessyi, aby pytanie to przegłosowaniem rozstrzygnąć i w razie potrzeby nowego mianować opiekuna. Ważna ta sprawa może już w ciągu tygodnia tego zdecydowaną zostanie i ostatecznego wypadku każdy łatwo domyśleć się może; to zaś tém większą obudza ciekawość, jakich po zapadłém na siebie wyroku Królowa Regentka środków użyje.

Kongress rozbierając obecnie pojedyńcze artykuły budżetu trudnił się wczoraj przeznaczoną dla Regenta dotatycyą 100,000 piastrów. Wniosek Pana Collantes, aby summę tę do 12,000 piastrów zniżono, większością 123 głosów przeciw 4 odrzucono. Większe wsparcie zyskał wniosek Deputowanego Garcia Uzal, aby 25,000 piastrów pensya roczna Regenta wynosiła. Wszakże Prezes Rady oświadczył na to, że Regent reprezentując wielki naród, wszędzie ślady hojności swéj pozostawiać musi. Zwracał też uwagę, że poseł angielski tu-

taj 40,000 piastrów rocznéj ma pensyi — na co wszelako odpowiedziano, że Anglia bogata, a Hiszpania uboga. Mimo to i Uzala wniosek przepadł, a nareszcie żądaną przez rząd dotacyę 100,000 piastrów uchwalono. — Zresztą zdaje się, że Regent zamiaru swego zamieszkiwania w pałacu Xięcia Pokoju, zaniechał, unikając kosztów, któreby przywrócenie gmachu tego do przyzwoitego stanu wymagało; ma on teraz nająć wspaniały nad Prado położony pałac Xięcia Villahermosa.

B r a z y l i a.

Z Rio-Janeiro, dnia 7. Maja.

Wczoraj Cesarz mową od tronu zagaił posiedzenie Izb. Koronacyę do Czerwca odłożono, bo pierwéj oczekujemy wiadomości z Rio-Grande, gdzie rzeczy nie najlepiéj stoją. Marszałek Joao Paulo wszedł z armią do Campenta (równiny w téj prowincyi), gdzie go zewsząd otaczają powstańcy, i dla zasłony główniejszych miast wschodnich nieznaczne oddziały zostawił. Nie zdołają one oprzeć się silnym napadom. On sam starannie przeciął związek ze stolicą, a wysłani oficerowie nie mogli go znaleźć i wrócili do Porto Allegre. Tymczasem nowy Prezydent Saturnino i Hrabia Rio Pardo przybyli; być może, że ostatniemu uda się połączyć z wojskiem i zwrócić je; inacz.éj nieomylnym wypadkiem téj wyprawy, dającym się wyjaśnić tylko nieograniczoném zaślepieniem, lub niegodną zdradą, będzie zniszczenie, ubóstwo i strata prowincyi.

Z Valparaiso donoszą pod dniem 11. Marca, że Kommendanci kilku okręgów wyższego Peru, znowu podnieśli broń na korzyść Santa Cruz przeciw Gumarra i że z Potosi, Lapaz i Arica wyruszyły wojska przeciw Limie.

Wojna między Buenos-Ayres i Montevideo trwa ciągle, dotąd trudno pojąć prawdziwego stanu rzeczy, bo obustronne doniesienia są sprzeczne. Zdaje się jednak być pewném, że flotylla z Montevideo zrządziła znaczne szkody Argentynom.

Rozmaite wiadomości.

Z Poznania. — Dziennik urzędowy Król. Regencyi w Poznaniu z d. 20. Lipca obejmuje między innémi ogłoszenie, tyczące się farbierzy, szukających zarobkowości przez zbieranie zamówień na wyroby, objeżdzając prowincyą; — o uzupełnieniu batalionu strzelców gwardyi; — o jarmarkach w Głogowie i Kębłowie; — o młynobudownictwie; — doniesienie, że po ustaniu zgorzeliny śledziony między rogacizną w Mchach i w Godziszewie powiatu Babimostskiego, kommunikacya przywrócona; — Pomiędcy gromadą owiec we wsi Osiny, należącéj do majętności Kempińskiéj w powiecie Ostrzeszowskim, wybuchła choroba kopytkowa, równie jak w folwarku Laski w powiecie Ostrzeszowskim i między owcami w Fabianowie, powiatu Pleszewskiego; zaś pomiędzy owcami dominialnemi w Jaszkowie, w powiecie Śremskim, i w Gołuniu, w powiecie Środzkim, wybuchła ośpica, dla czego miejsca te co do owiec, świeżych skór owczych, paszy i mierzwy zakordonowano; — następującą pochwałę: Przy wybuchłym dnia 24. Maja b. r. w Drużynie, powiatu Bukowskiego, ogniu, odznaczył się dzierzawca proboszczowski Broecke tamże rostropném przewodniczeniem broniącym ludziom i czynnością, i przez to dalszemu szerzeniu się pożaru zapobiegł; — następujące doniesienie o zasłudze: Towarzystwo mężatek w Krotoszynie od początku swego istnienia odznaczało się równie przezorną jak skuteczną czynnością, nie tylko przez nader dobroczynne wpływanie troskliwém szkoły industryjnéj kierowaniem na lepsze uczennic wychowanie, ale też przez to, iż w roku zeszłym uzbierało gotowizną 312 Tal. 14 sgr. 6 fen, a prócz tego znaczną ilość odzieży, tak iż było w stanie przyodziać 55 ubogich uczennic obu wyznań; — i następującą kronikę osobistą: Od Król. Ministerstwa spraw duchownych, naukowych i lekarskich pod dn. 26. Maja r. b. jako praktyczny lekarz i chirurg aprobowany Doktor medycyny i chirurgii Edward Ludwik Rehfeld, obrał zamieszkanie w tutejszém mieście.

Z Monasteru, dnia 9. Lipca. — *(Merkury Westfalski.)* — Datowany z Berlina pod dn. 28. Czerwca artykuł w Korrespondencie Hamburskim obejmuje podanie, potrzebujące jak wiele innych z Berlina teraz rozgłaszanych nowin, sprostowania. Wyrażono tam, «że Xiążę Sułkowski został oficerem w pułku Garde du Corps, a tak zdaje się, że zasadę, podług któréj w pułku tym żadnego oficera katolickiego mieć nie chciano, zmieniono.» Fałsz twierdzenia tego z téj wynika okoliczności, że Major von Heydebrad v. d. Lasa, teraz dowódzca 11. pułku huzarów, od r. 1828. do 1829. w pułku garde du Corps służył a on jest katolikiem, równie jak Hrabiowie Praschma i Schafgotsch, którzy podobnie w gwardyi téj służyli.